

Коковін О. О., студент магістратури,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Бородин І. Л., д.ю.н., професор

ПРОБЛЕМАТИКА ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНІВ У ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

За своєю сутністю юриспруденція як сфера регулювання діяльності соціуму нерозривно пов'язана із необхідністю інтерпретувати інформацію. Бо будь які правила чи домовленості не мають жодного сенсу, якщо суб'єкти (сторони) таких відносин не мають спільного розуміння щодо його предмету, принаймні в межах певного діапазону, що охоплює ключові елементи таких відносин. На теперішньому етапі розвитку суспільства зовнішнім носієм права виступає лінгвістика, тому в цьому своєму вираженні правові норми практично суцільно виражаються мовними правилами.

Проте лінгвістичні правила відображають лише певні загальні уявлення про формування понятійного апарату, тож звичайною справою є активне застосування синонімічних пар й наявність більш ніж одного значення у певного слова. Але коли зміст таких слів використовується в юриспруденції, то сама концепція права виходить із уявлення про необхідність однозначності формулювань. Проте така однозначність досягається не завжди. Так, на мою думку, загальний обсяг випадків відсутності бажаної однозначності зводиться до двох ключових виявів: розмежування значення схожих термінів, наявність більш ніж одного розуміння у юридичного терміну.

Загалом друга проблема стосується не стільки юридичної техніки, скільки початкових й правозастосовних взаємовідносин у суспільстві, зокрема в професійному середовищі, задля формування загальноприйнятого розуміння певного конкретного терміну. Фактично, до встановлення, формулювання загальноприйнятого змісту й обсягу визначення, терміну й не існує як такого.

Подібна ситуація є характерною для випадків нормативного створення термінів, формулювання значення котрих має значення для правовідносин, проте ні юридична наука (відповідне наукове фахове середовище), професійне середовище, ні (у певних випадках) суспільство, ні творець подібного акту, ні законотворець не встановив й не передбачив такого формулювання, що однозначно роз'яснювало однозначну позицію щодо внутрішнього змісту, значення, подібного терміну.

Приклад для ілюстрації наведеного можливо знайти в Законі України «Про господарські товариства». Це термін «правила процедури», який передбачено пунктом «ж» частини п'ятої статті 41 та частиною п'ятою

статті 60 цього Закону [1], що є чинними на момент написання цього тексту. Так, із відповідних положень Закону слідує, що правила процедури можуть регламентувати спосіб прийняття рішень у такій організаційно-правовій формі юридичної особи як товариство з обмеженою відповідальністю. Формування цих правил відноситься до компетенції проте не виключної, загальних зборів товариства.

Перший же зазначений вияв, із розмежуванням змісту понять, стосується вже сформованої та визнаної, сталої термінології. Оскільки сама роль права полягає в регламентуванні безпосередньо суспільних відносин, то зміст правового акту має бути викладено в доступній та зрозумілій формі для тих осіб, котрих він стосується (у специфічних випадках, скажімо як актів стосовно малолітніх дітей, — то осіб, котрими такий акт використовується). Тому, при розгляді даного аспекту, варто враховувати не лише наявність формального визначення терміну в певному формально закріпленому й обов'язковому нормативно-правовому акті, проте й вживання такого чи подібного терміну в повсякденному житті.

Для ілюстрації такої позиції можливо навести інший приклад, а саме — поняття «франшиза», що вживається й в термінологічних значеннях. Частина вісімнадцята статті 10 Закону України «Про страхування» визначає: «Франшиза — частина збитків, що не відшкодовується страховиком згідно з договором страхування». [2]

Проте, термін франшиза ще є й об'єктом договору франчайзингу (що, попри загально визнану та уніфіковану в світі назву, в Україні, відповідно змісту Цивільного кодексу України іменується поняттям «комерційна концесія»), тобто є видом підприємницької діяльності з використанням товарних знаків та технологій іншого суб'єкта господарювання, що базується на договорі з таким суб'єктом та має оплатну основу.

Тож, у такому прикладі, без використання контексту, неможливо за самим лиш терміном встановити про що саме безпосередньо йдеться мова. А оскільки хоч обидва значення знаходяться в юридичній площині, проте термін «комерційна концесія» все ще не укорінився не лише в українському суспільстві, а й в інших наукових сферах, зокрема в сфері економічної науки (котра, в обох випадках, оперує загальновизнаними значеннями терміну франшиза, часом додаючи й третій, що стосується виплат за користування інтелектуальною власністю).

Для подолання вищезазначених ефектів можливо застосовувати наступні прийоми: вказання визначення основної та гіпотетично незрозумілої юридичної термінології в кожному нормативному акт; використання «мертвої» мови; застосування «суцільного» іменування визначень юридичних термінів; використання «абсолютного суцільного» іменування (тобто, створення уніфікованого актуального словника, що однозначно тлумачив би термінологію); додатковий, може виступати

метод безпосереднього відсилання.; дублююче шифрування терміну.

Під останнім прийомом у зазначеному ряді маємо на увазі те, що на додачу до первісного терміну та його визначення, такому призначається певний індивідуальний унікальний шифр, що вказується додатково з ним, аби не було необхідності заучувати шифри при їх використанні. Перевагою такого способу виступатиме визначеність та лаконічність, за умови наявності суцільної системи такого шифрування, що дозволить ідентифікувати який саме акт-джерело мається на увазі. Також подібний спосіб ідентифікації дозволить навіть автоматизованим системам вірно використовувати таку термінологію, вірно визначати значення «що мається на увазі», використовуючи таке початково верифіковане посилання.

Література

1. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року // Відомості Верховної Ради України від 03 грудня 1991 року —№ 49, стаття 682.

2. Закон України «Про страхування» від 07 березня 1996 року // Відомості Верховної Ради України від 30 квітня 1996 року —№ 18, стаття 78.

УДК 340.11:342(043.2)

Колодій А.М., д.ю.н., професор, член-кор. НАПрН України,
ДВНЗ Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОНОВЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

У «Міжнародній поліцейській енциклопедії» зазначається, стосовно методології науки загалом, що «Методологія – це система принципів і способів організації і побудови теоретичної і практичної діяльності, а також вчення про цю систему» [1, с. 354]. Упродовж цього у шеститомній «Юридичній енциклопедії» визначено, що «Методологія юридичної науки – система підходів, методів і способів наукового дослідження, теоретичні засади їх використання при вивченні державно-правових явищ» [2, с. 618-619].

Враховуючи зазначене, доцільно погодитись із загальновідомою думкою, що основу методології юридичної науки складають:

— філософсько-світоглядні підходи (матеріалістичний, ідеалістичний, діалектичний, метафізичний, феноменологічний, герменевтичний, синергетичний, антропологічний, комунікативний підходи тощо);

— загальнонаукові методи, тобто методи, що використовуються у всіх науках (структурний, функціональний, системний, історичний, сходження